

EEN WOORD OVER EENHEID VAN MUNTWEZEN.

Etat de la question de l'uniformité des monnaies, des poids et des mesures. Traité économique et statistique, par Maurin Nahuys. — L. E. Bosch en Zoon te Utrecht. 1865.

„En welk nut hebben nu die congressen?” was de vraag mij verleden jaar meermalen op twijfelenden toon gedaan door zoogenaamde practici, die als bij instinct van alle dingen eerst naar het nut zien, dat er door te weeg wordt gebragt. — „Er wordt veel geredeneerd, zoo ging men voort, veel en om 't mooist fransch gesproken, veel gecajoleerd, veel geapplaudisseerd, veel vuurwerk afgestoken, ieder komt met zijn eigen hoed en zijne eigen overtuiging in de sectie en brengt beiden ongeschonden weer thuis; men brengt na zeer lange improvisatiën, veelal meer geestig dan degelijk, de kwestie geen duimbreed verder; ik vraag u nogmaals waarvoor dient zulk een congres?” Inderdaad moeilijk is het antwoord aan hem die slechts dadelijke resultaten wil zien. Wie een weinig meer gematigd en redelijk in zijne eischen is; wie ook dan nog in die internationale zamenkomsten wil roemen, al zijn hare vruchten nog niet dadelijk te genieten; wie bij ervaring weet dat alle gezonde ontwikkeling langzaam pleegt te geschieden, vooral die op intellectueel gebied, de zoodanige treurt niet, al vindt hij de wereld, sedert de invoering der congressen, nog weinig anders en beter dan vroeger. Ook ik geloof dat er nog zeer veel in de lucht geschermd wordt, en juist door de beste sprekers, maar ook deze doen nut; zij maken de bijwoning tot een genot, een genoeg, zij leveren de ontspanning; zij geven de smakelijke saus over een zeer voedzaam, maar eenigzins droog geregt. Ik stem toe dat vaak de discussie eindigt uit gebrek aan tijd, terwijl de overtuiging vrij ongeschokt huiswaarts keert, ook, dat de improvisatie zich meer leent tot geest dan tot degelijkheid; evenzoo dat er zulk eene massa onderwerpen wordt omgehaald van zeer ongelijke soort, dat de naam van „congres voor sociale wetenschappen” minder past dan die van „congres voor bespreking van *alle* wetenschappen.”

Maar, al verheugde ik mij ook nog meer bijaldien er grotere soberheid van vraagstukken, meer bescheidenheid in velerlei vorm, dieper indringen in eenvoudiger onderwerpen op genoemde congressen mogt gevonden worden; ik weet, ook zij zijn eene vrucht van hunnen tijd en ik neem ze aan, hardnekkig optimist die ik ben, dankbaar voor 't goede dat ze brengen. Een der eerste waarlijk nuttige gevolgen noem ik de aanleiding die de gevoerde discussiën bij later herdenken en nadenken geven om spreken door schrijven te vervangen. Het gesproken woord, hoe ook door stem en gebaarden gesteund, wordt vaak mis verstaan of mis gehoord, terwijl het geschrevene dien lezer die niet dadelijk begrijpt, gelegenheid geeft, ja noopt tot herhaalde lezing en overpeinzing. Hierin komt wel is waar de stenographie voor een deel te hulp, in zoo ver namelijk door haar de geïmproviseerde rede niet onherroepelijk verloren is; echter is de mondelinge bestrijder er dan niet door gebaat, en herinnert hij zich bij later lezing somtijds, dat hij, bij de eerste opvatting van het gesprokene, zich in de bedoeling des sprekers vergistte.

Daarom verheugde ik mij toen ik onlangs het boven deze regelen gemelde werkje ontving, waarin een van de vijf vraagstukken in het vorige jaar in de economische sectie van het congres besproken, grondig wordt behandeld. In een vorig congres had de schrijver zelf deze kwestie uitgelokt, voor hem dus schijnt ze een bijzonder groot gewigt te hebben. Hiervan getuigt ook weder ten duidelijkste de aanhef der voorrede. Daar wordt de stelling voorop gezet, dat handel en nijverheid boven alles eene vrije en gemakkelijke ruiling en daarom ook eenvormige munten, maten en gewigten vereischen. Of deze stelling zoo algemeen, zoo absoluut kan worden aangenomen valt te betwijfelen. Vrije en gemakkelijke ruil is zeker het ideaal, waarnaar men streven moet; maar omdat zij noodig en dus wenschelijk zijn, is 't nog niet uitgemaakt, dat men daarvoor de drie genoemde eenvormigheden behoeft. Daartoe moet men eerst nog het bewijs leveren dat het gebrek van die eenvormigheid eene groote, eene schier onoverkomelijke (*) en toch ligt te verwijderen hinderpaal voor de internationale ruilingen daarstelt. En hierin geloof ik dat de geachte schrijver, wiens talent ik huldig, wat overdrijft. Inderdaad geloof ik niet dat er in de handelswereld te wijzen is op internationale ondernemingen, afgesprongen enkel op verschil van munt, maat of gewigt. De koopman kent die verhoudingen,

---

(*) Deze eischen zijn, naar onze meening, te gestreng gesteld. Zoo alléén die hervormingen gewettigd waren die „schier onoverkomelijke hinderpalen” uit de weg ruimen, dan zoude menige nuttige verbetering achterwege moeten blijven. RED.

waarmede hij dagelijks omgaat, en voor hem is de conversie van ponden sterling in guldens, en van yards in ellen iets, waarbij hij door dagelijksche oefening naauwelijks papier en potlood behoeft. Het bezwaar en de last der ongelijkheden is grooter voor de steeds zich uitbreidende klasse der reizigers; ook voor de berekeningen der statistiek vooral ware de eenvormigheid der eenheden gewenscht. Zonder dus die wenschelijkheid te willen ontkennen, verschil ik met den geachten schrijver slechts in de kracht harer uiting. Ook ik zou dien toestand van eenheid wel begeeren; maar ook die van taal, van regtspleging, van handelsregt en usantie, van belastingstelsels acht ik wenschelijk, — en wat er over eenige eeuwen zal zijn is naauwelijks te gissen; — maar als ik zie hoe ver wij van al die wenschelijkheden nog verwijderd zijn, terwijl er nog zoo heel veel te doen is in die zelfde rigting, maar meer onder het bereik onzer nog zwakke krachten liggende, dan geloof ik inderdaad dat de bespreking van die onderwerpen nog weinig ander nut kan hebben dan oefening in economische beschouwing: dus bespiegeling. Toch acht ik ook dit nut zelfs niet gering. De bespiegeling is de moeder der daad. Hadden vroegere denkers uit vorige eeuwen zich wat meer aan zulke onderwerpen gewijd, in stede van zich in metaphysische haarkloverijen te verdiepen, zeker ware de algemeene toestand des menschedoms nu bevredigender en de welvaart grooter, al schijnt ook de kennis van hooger zaken gewigtiger dan wat met het dagelijksch brood in eenig verband staat. Ware echter die kennis door zulke onvruchtbare gedachtenspielen waarlijk vooruitgebragt, men had regt de stoffelijke belangen te doen achterstaan waar de hoogere gebaat worden; maar mag men dit wel beweren? Ik geloof waarlijk dat door een eeuwenlang verzuim in dezen de algemeene sociale toestand zóó merkelyk geleden heeft, indien niet in achter- dan toch in vertraagden vooruitgang, dat er nog geen verzuim is, indien men nu aan de orde stelt wat eerst over vele jaren kan verwezenlijkt worden.

Daarbij is er in de drie behandelde éénvormigheden een groot en — haaste ik mij dit te zeggen, — door den schrijver (pag. 7) aangewezen verschil en gradatie. Bij hem alleen bestaat dit slechts in meerdere ingewikkeldheid, en bezwaar van uitvoering. Voor mij is 't onderscheid belangrijker, ja zelfs zóó dat ik de eenvormigheid van maten en gewigten geheel van dat der munten afscheid, als iets van gansch verschillenden aard. Maten en gewigten zijn onveranderlijke grootheden, daargesteld om onbepaalde en dagelijks uiteenloopende hoeveelheden onder zoodanige cijfers te brengen

dat men er de betrekkelijke belangrijkheid door leert kennen om, de kwaliteit der stoffe mede in aanmerking nemende, te komen tot eene juiste waardering der zaken. De onveranderlijkheid dier eenheid is een allereerst vereischte, en men heeft er de naauwkeurigste bepalingen voor vastgesteld om den eens aangenomen basis, bij 't metrieke stelsel de *mètre*, ongeschonden te behouden, zoo dat zelfs de temperatuur is aangewezen, wijl de warmte de deelen van den standaard doet uitzetten. Er is dus eene fysieke mogelijkheid om die eenheid de geheele wereld door aan te nemen, en in dezen zijn er geene andere bezwaren tegen de eenvormigheid der maten en der daarop gebaseerde gewigten dan de gehechtheid van ieder volk aan zijne eigene gewoonten: een bezwaar niet ligt te achten, als men nagaat hoe weinig, na meer dan vijftig jaar geleden te zijn ingevoerd, de nieuwe of nederlandsche el nog het burgerregt verkreeg; en dit terwijl de naam voor de onbeschaafde massa geene ergernis kon zijn, noch haar den vreemden oorsprong verraden. Bij meer heldere begrippen, door meerder reizen bevorderd, kan echter eenmaal de tijd komen dat men algemeen het voordeel van eenen algemeenen lengtemeter leert inzien, zoodat de daartoe gebezigde grootheid, hetzij hier, 't zij te Londen, te Parijs, te New-York, volmaakt dezelfde lengte zal hebben.

Bij de munten daarentegen is de gelijkvormigheid iets van anderen aard dan die der maten en gewigten. Ook al ware eenheid van muntstelsel door de geheele wereld ingevoerd, ware daarmede de ongelijkheid, zich uitdrukkende in gedurig veranderlijke wisselkoersen, niet weggenomen. Het klaarste bewijs hiervoor is de steeds variërende koers, te Batavia genoteerd voor wissels in het moederland betaalbaar in guldens, geheel in gewigt en gehalte overeenkomende met de op Java wettige muntspécien. Evenzoo zou er ook bij invoering van gelijke munt toch een wisselkoers blijven bestaan van papier op Londen en Parijs, al naar gelang dit werd gevraagd of aangeboden.

Terwijl dus gelijkvormigheid van munten en de ongelijkheden, de lastige becijferingen toch niet geheel kan wegnemen, is zij steeds de moeilijkste om in te voeren, zooals de schrijver zelf erkent. Zou er dan geen grond zijn om zich vooreerst te bepalen tot het nuttigste dat tevens het bereikbaarste is?

In eene der afdeelingen onzer Tweede Kamer is ook dit onderwerp ter sprake gebracht en de minister heeft geantwoord dat de regering elke gelegenheid zou aangrijpen om de gewenschte eenvormigheid te bevorderen. Mogt ook ons gouvernement eenmaal in

zulke gelegenheid komen, zoo hoop ik dat het zich bij eenen practischen wensch tot algemeene aansluiting aan het metrieke stelsel, reeds door ons en door een groot deel van Europa gevolgd, moge bepalen.

Na hiermede op dit principieel verschil gewezen te hebben, breng ik gaarne hulde aan de grondige behandeling van dit onderwerp. De schrijver verdeelt, na op eenige pogingen van Engeland en Duitschland gewezen te hebben om hun muntstelsels te verbeteren, de landen van Europa (de Vereenigde Staten van Amerika bleven helaas buiten deze beschouwing), in drie groepen: I waar het decimale stelsel is aangenomen, verdeeld in: (a): de landen met gelijkvormig muntsysteem: Frankrijk, België, Luxemburg, Zwitserland, Italië, bijna $\frac{1}{4}$ der europesche bevolking: (b) de daarvan afwijkende landen als: Oostenrijk, Spanje, Lichtenstein, Griekenland, Nederland, Portugal, Rome, Rusland, Zweden, Turkije, makende deze geheele groep ruim $\frac{3}{4}$ der bevolking uit; II waar het systeem berust op het muntgewicht in zuiver zilver van Zollpfund van 500 grammen (half kilo), welke groep den geheelen deutschen bond bevat, met uitzondering van Bremen en Hamburg en waar wij Oostenrijk en Lichtenstein (uit de eerste groep) nogmaals aantreffen; deze afdeeling splitst zich in: (a) landen waar de thaler à 30 per Zollpfund, (b) dezulke waar de florijn à $52\frac{1}{2}$ per dito en (c) die waar de florijn 45 per dito gebruikt wordt; III waar verschillende systemen bestaan als Hamburg, Bremen, Holstein, Schleswig, Denemarken, Engeland en Noorwegen. De waarde van al die munten wordt in guldens, francs, thalers en florijnen opgegeven, zoodat die tabel een zeer practisch overzicht aanbiedt. Aan het einde van zijn arbeid geeft de schrijver een paar denkbeelden aan om reeds tusschen de deutsche en de fransche en daarmede gelijkstaande munten, in afwachting van geheele gelijkvormigheid, eene toenadering te bewerken door verdeeling van den thaler niet in drie deelen, zooals men in 1861 te Heidelberg voorstelde, maar in 15 deelen (elk $\frac{1}{15}$ oostenrijksche florijn) onder den naam van b. v. *vereinsgroschen*, waarvan er vier op een frank zouden gaan. Deze wenken doen zien dat met eenigen goeden wil de betrekking der verschillende systemen zeer goed ook voor langzame verbetering vatbaar is. Evenzoo las ik, voor eenige jaren reeds, een voorslag om in Engeland het decimale stelsel in het muntwezen in te voeren, iets wat op zich zelf reeds zeer gewenscht is, door namelijk de sovereyn, in $20 \times 12 \times 4$ (960) farthings verdeeld, voortaan in 1000 farthings te verdeelen, waarvan 50 een shilling, en 100 een

florijn van 2 shillingen zouden uitmaken. Van deze laatste munt gewaagt de schrijver ook op p. 9 als eene poging der engelschen om tot het decimale stelsel te geraken.

Behalve de vraag of de aanmunting van den particulier kosteloos moet geschieden, en het welker ontkenning ik geheel instem, ook juist bij onderstelling eener algemeene eenvormigheid, onderzoekt de schrijver nog welk metaal voor de algemeene munt behoort te worden aangenomen. Daarbij komt hij tot eene conclusie die mij, toen ik ze door den Heer Wolowski in de sectie vergadering (zie de bijlage p. 53) eerst hoorde verkondigen, en anderen met mij, als economische ketterij in de ooren klonk, maar waarmede ik mij bij bezadigde lezing en nadenking heb verzoend. Nog herinner ik mij de verbazing die zich op verscheidene gezigten teekende toen de geestige franschman zijne schijnbare paradoxen debiteerde.

Zoolang de positie tusschen de verschillende landen bestaat zoo als nu, blijft het geloof aan een enkelen standaard, even als vroeger bij mij ongeschokt, en nog steeds verheug ik mij dat ons land het goud opofferde. Een groot verschil wordt echter geboren, op het oogenblik dat er eene algemeene munt-eenheid ontstaat. En dit was het standpunt van den Heer Wolowski en is dat van den schrijver; beiden redeneren voort op de hypothese der gelijkvormigheid.

Bij verschil in muntsysteem en standaard is er voordeel om bij verbroken verhouding, het te laag geschatte metaal uit te voeren, mits die transactie op vrij groote schaal gedreven worde, wijl vracht en assurantie op kleinen omzet te zwaar drukken. In dit bezwaar voor geringere specieverplaatsingen ligt, geloof ik, voor een deel de oplossing van het raadsel, door den Heer Wolowski op eenigzins zegevierenden toon aangegeven, als bewijs voor zijn beweren, dat de zilver-uitvoer uit Frankrijk blijkbaar onvoordeelig zou zijn, daar het hem juist dier dagen bij een Amsterdamschen wisselaar was overkomen, dat hem voor een gouden 20 frankstuk *f* 9.40 en voor een zilveren 5 frankstuk *f* 2.33 (in plaats van *f* 2.35 of meer) was toegeteld. Andere redenen kunnen ook bestaan waardoor het goudstuk door reizigers veel meer gezocht is. Door de groote speculatiën, op wisseltrekking gegrond, is de verhouding geheel anders en ziet men daarvan de prijzen nimmer genoteerd; want wat de couranten opgeven zijn slechts winkelprijzen. In welk vak van handel zal men daarop zijne berekeningen baseren?

Is er echter gelijkheid van muntsysteem, waar zal men heen met het meestwaardige metaal; waar anders dan naar de smeltkroes? Maar het bezwaar van versmelten wordt door den enkelen stan-

daard niet voorkomen, en doet zich voor, elk oogenblik dat de grondstof hooger stijgt dan de metalen munt die er van gemaakt is; 't geen eene zeldzaamheid is, als namelijk, volgens schrijvers wensch, de aanmunting niet gratis geschiedt. (*)

Bestond de dubbele standaard overal, ook nu reeds bij overigens ongelijke muntsystemen, de verplaatsing van een der beide metalen uit dien hoofde zou evenmin geschieden. Zoodra echter een enkel gouvernement den dubbelen standaard verlaat, is er een metaalstroom geboren, die niet weer ophoudt dan nadat de laatste regering dat voorbeeld gevolgd is. En op dit laatste komt de geheele vracht van het bezwaar neder. Ook hier is 't: *last, not least*. Zoolang er nog landen met dubbelen standaard blijven, zal de daling van het goud krachtig worden tegengehouden; hierin ligt de verklaring waarom dit metaal de donkere voorspellingen van Michel Chevalier schijnt te logenstraffen en, volgens sommigen den Heer Wolowski gelijk geeft, die de geheele vrees voor gouddepreciatie hersenschimmig acht.

De heer Nahuys, hoezeer in den nu bestaanden toestand ook vóór den enkelen standaard gestemd, komt in de gestelde hypothese tot de conclusie dat voor internationale ruilingen het goud en voor die binnenslands het zilver aan te raden is: dus beiden nevens elkander voor verschillende einden. Ik voor mij geloof dat het zilver ook dan voldoende zou wezen, daar de handel, bij vooral toenemende vrijheid zich uitbreidende, er hoe langer hoe meer in slagen zal de specie-verplaatsingen overbodig te maken. Immers deze geven eerst voordeel als de handelsbalans niet dan met nadeel door wisseltrans-

---

(*) Op deze theoretische waarheid maakt echter de praktijk, zoo als vaak, inbreuk. Een zilver-fabriekant, dien ik juist dezer dagen sprak, deelde mij de voor den econoomist verrassende bijzonderheid mede, dat hij zich de voor zijn fabriekaat benoodigde grondstof *nimmer* anders verschaft, dan door versmelting van muntspecien. De redenen die hij opgaf, waren zeer geldend. Indien hij ongemunt zilver zou willen koopen zou dit een geheele baar moeten zijn. Toegegeven nu dat die prijs daarvan gemiddeld juist 1 pCt lager kon wezen dan die van het metaal uit de rijkdaalders verkregen, (immers om het muntloon) dan zou hij in het vooralsnog ongebruikte gedeelte dier baar een renteloos kapitaal bezitten, welken intrest door één per jaar ligt 2 pCt. verlies zou geven, terwijl de rijkdaalders en guldens zoo vele kleine plantjes zilver waren, die daarenboven van rijkswegen voor hem den waarborg hadden van juist het gehalte van 975 duizendste deelen sijn te bezitten; en, daar de groote keur 930 en de kleine keur 833 duizendsten eischt (met 8 deelen remedie) zoo wist hij steeds naauwkeurig hoeveel deelen voor allige hij er had bij te voegen. Deze bijzonderheid kwam mij zeer meldenswaardig voor, en men ziet er uit hoe men in de economie zich moet wachten voor toepassing van een zelfden regel op alle mogelijke gevallen.

actien te voldoen is, zoodat zilverscheppingen altijd eene stoornis in den wissel verraden, ontstaan uit overdreven in- of uitvoer. En al wil ik nu niet tot die onverbeterlijke optimisten gerekend worden, die reeds morgen de volmaaktheid op aarde verwachten, zoo geloof ik wel dat allengs de handel in zijn geheelen omvang een vak van studie wordt, waarvoor iedere crisis eene les, en iedere ondervinding een leermeesteres wordt; mits de koopman op de vermaningen eener niet bemoeialachtige economie acht slaat en der statistische wetenschappen bouwstoffen geeft, die hij meer dan iemand anders in staat is te leveren.

Welk verschil er nu ook nog besta over bank- en credietwezen en over menig ander onderwerp, ieder gevoelt levendig de behoefte om ook daarin tot meer zekerheid te geraken. Er is tusschen al die verschillende vraagstukken zulk een naauw verband dat men er naauwelijks een van kan behandelen zonder de andere aan te roeren. Daarom doet mij de verschijning der brochure van den Heer Nahuys genoegzaam wijt zij, hoewel schijnbaar bespiegelend, denkbeelden wakker maakt, waaruit eerlang daden kunnen geboren worden, op nieuw bevorderlijk voor de ontwikkeling der algemeene welvaart.

Na het schrijven van bovenstaand opstel kwam van denzelfden auteur in 't licht: „*de l'établissement d'une monnaie universelle*” waarin zooals ook de titel aanduidt, alleen over de eenheid der munten wordt gesproken. Hier wordt dus het meest bereikbare niet meer behandeld, dan alleen in het motto van Landgraaf Philip van Hessen:

Hätten wir Alle einen Glauben,
Gott und Gerechtigkeit vor Augen,
Ein Gewicht, Masz, Münz' und Geld,
Dann stünde es besser in dieser Welt.

Behoudens allen eerbied voor den edelen graaf uit het begin der 16^e eeuw, geloof ik dat zijn prachtig versje veel zou winnen door weglating der twee laatste woorden van den eersten en van den geheelen derden regel, rijm en gerijmdheid beiden zullen er niet bij verliezen, en met wat er dan overblijft zou de wereld voorloopig reeds veel gebaat zijn.

Beter dan deze vlag is de lading zelve. Al draagt het geschrift ook vele blijken van groote ingenomenheid met het eenmaal aangenomen lievelingsdenkbeeld, wat nood? Het „trop de zèle” van

enkelen wordt in de wereld wel duchtig getemperd, en men behoeft zich wegens overmaat van ijver nog niet erg ongerust te maken. Ik heb eerbied voor elke vaste overtuiging, ook dan, of liever dan juist als zij met een weinig warmte wordt genit. De geachte schrijver verwacht bestrijding van zijn voorgedragen plan, zelfs dat het vooroordeel het zal afkeuren. Zoodanige bestrijding en afkeuring verwacht ik niet, tenzij hij ook de minder groote sympathie voor zeer spoedige, voor geforceerde invoering als zoodanige wil beschouwen. In dit geval alleen zou ik mij ook als tegenstander zien aangemerkt. Maar evenzoo is het met elke poging tot vooruitgang. Zij die het haastigst zijn, noemen ligt hen, die wat bedaarder vooruit willen, tegenwerkers; dat is zoo op elk gebied van menschenlijke ontwikkeling.

In dit vervolg preciseert de schrijver zijn voorstel, waarbij hij het zilveren muntstuk van 5 grammen met een gehalte van 900 duizendsten, alzoo wat de franschen als frank bezitten, tot algemeen standaard aanneemt. Onzen gulden acht hij te groot, en keurt af dat de halve cent bij ons tegen het decimale stelsel zondigt; voortaan zou zij alzoo het honderdste deel van den nieuwen gulden, of hoe men anders dit muntstuk zou noemen, uitmaken.

Dat de invoering dezer veranderingen in de verschillende landen op kosten te staan komen ontveinst de schrijver niet; echter zouden er geene buitengewone financiële maatregelen, tot nieuwe belastingen leidende, noodig zijn, want de schade zou ruim gedekt worden door het voordeel der uitgifte van pasmunt. Wordt het onderscheid tusschen standaard- en pasmunt zeer juist aangetoond, en onder anderen Zwitserland veroordeeld, dat de frank verzwakte, onder voorwendsel van er een onderdeel van het vijf franks stuk van te maken, wordt welligt teregt het voorbeeld van België aangeprezen, waar de stukken van 5, 10 en 20 centimen uit nickel met koper bestaan — minder vereenig ik mij met de verdere becijfering der winst voor onze schatkist uit de vervaardiging der pasmunt van 1847 tot 1856 ontstaan, welke winst, volgens des schrijvers gevoelen, het dubbel zou hebben bedragen der schade op de ontmunte oude geldspeciën, zooals die schade geweest ware, indien die speciën niet van geldsnoeijers hadden geleden. Die pasmunten namelijk, tot een gezamenlijk geldbedrag van f 6,666,129.55 zouden aan fijn zilver hebben vereischt een gewigt van 60,660,445.50 wigpjes. Dit is zeer juist; minder, wat er onmiddellijk op volgt: „ainsi pour une valeur réelle de f 6,066,044.50”. Het zilver aannemende tegen een prijs van f 104.60 per kilo, zou die

massa zilver op f 6,345,082.02 te staan komen, welk bedrag van de zoo even gemelde nominale waarde van 6,666,129.55 aftrekkende er een voordeel van (*) f 321,047.53 overschiet, terwijl de schrijver de door hem becijferde zes millioen geheel als voordeel schijnt te beschouwen.

Tegenover het genoemde cijfer van f 321,047.53 zou men dan zonder schade eene omsmelting van f 30 millioen kunnen aanvaarden, indien men het muntloon in eens af op 1 pCt. stelt, het zou dan echter van zelf spreken dat de circulatie nog eenmaal een dergelijke dosis pasmunt zou moeten absorberen, of dat de nieuwe pasmunten van nikel met nog grooter voordeel dan van 4,8 pCt. zouden te slaan zijn.

Een en ander, zij 't ook hoogst bezwaarlijk in uitvoering, is niet onmogelijk, en over eene eeuw weet zelfs de gemeene man niet beter of het hoort zoo; de oude guldens en rijksdaalders en kwartjes enz. bestaan dan niet anders meer dan in de muntkabinetten. Behoudens het verschil in cijfers heb ik met den geachten schrijver ook geen ander verschil dan in de mate onzer wenschen. Eene aanmerking echter nog mag ik ten slotte niet achterwege laten.

Bij de ontwikkeling van denkbeelden in de eerste brochure kwam mij, blijkens het vorenstaande, in de hypothese eener munt-eenheid, de dubbele standaard niet als onhoudbaar voor. Al zou ik ook dan nog den enkelen, en wel den zilveren standaard blijven verkiezen, bij algemeene uniformiteit is de dubbele standaard minst genomen onschadelijk. Op deze voorwaarde alleen mogt ik de woorden des schrijvers en die van Wolowski onderschrijven; zoodat bij het terugnemen dier voorwaarde mijne adhaesie vervalt. En dit is hier geschied. Tot mijn leedwezen wil de Heer Nahuys, als ware hij bevreesd geworden voor het veelomvattende zijns voorstels, de regeringen vrij laten om, mits overal denzelfden zilveren standpenning invoerende, er, al of niet, het goud als wettig metaalmiddel nevens te doen circuleren. Dan immers blijft de kans van wegvloeiing van het meestwaardige metaal, uit de landen met dubbelen standaard, in volle kracht bestaan. Waarom bij 't invoeren van een zoo radikalen maatregel als de schrijver voorstelt, de grootste bezwaren ligt geacht, en toch teruggedeinsd voor iets, dat den geheelen nieuwen toestand ernstig zou bedreigen? Omdat de strijd tusschen enkelen

---

(*) Door één hielden die pasmunten, per f 100 waarde, 909 wigtjes zilver terwijl dezelfde som aan guldens er 945 bevat; ook hieruit is, even als uit bovenstaande cijfers, een voordeel van ca. 4.8 pCt. af te leiden.

en dubbelen standaard nog niet is uitgevochten? Welnu, men vechte dien dan eerst uit! Men stelle dan eersteene internationale enquête in en roepe al de economisten van Europa en Amerika op om te strijden met al hunne wapenen van kennis en gezond verstand, tot dat een der beide partijen een beslissende zege behale. Dan ook komt noodzakelijk de geheele kwestie mede ter sprake door den ijverigen schrijver zoo krachtig behandeld en aan de orde gesteld.

Inderdaad geloof ik den Heer Nahuys een lang leven toe te wenschen, indien ik, afscheid van hem nemende, hoop dat hij de algemeene eenvormigheid van maten, gewigten en munten, maar vooral van de laatste, aanschouwe!

Credo.
